

Danijela Lucić

DRŽAVNI TERORIZAM

Despot infinitus, Zagreb, 2019., 430 str.

Tema ove knjige rijetko je prisutna u domaćoj znanstvenoj produkciji. Već *prima facie* analiza postojećih izvora pokazuje da se tema terorizma ne obrađuje ni zajedno s državnim djelovanjem odnosno još rjeđe kao rezultat državnog djelovanja. Stoga je ovako postavljen predmet obrade znanstvene monografije – ujedno i doktorske disertacije autorice – sama po sebi znanstvena činjenica od najveće važnosti. No ne samo iz tog razloga potrebno je skrenuti pozornost domaće znanstvene zajednice – ali i šire publike – na knjigu koja je predmet ovog prikaza.

Sastavljena od pet cjelina, knjiga ponajprije pruža uvodne i pretežito konceptualne naznake o povezivanju terorizma i državnog djelovanja („Uvod – o terorizmu kao instrumentu državnog djelovanja“). Naredno poglavlje („Teorijska polazišta za razumijevanje državnog terorizma“) predstavlja kvalitetan i temeljit pregled teoretskih i interdisciplinarnih polazišta u obradi teme. Naglašavaju se uloge više znanstvenih disciplina koje, svaka na svoj način, postavljaju, obrađuju te sintetiziraju pojam državnog terorizma. Autorica izrijekom navodi kao polazište sigurnosne studije i naročito kritičke sigurnosne studije, no vrlo precizno i opravdano uključuje kao metodološke instrumente obrade i sociologiju (posebice političku sociologiju), ali i političke znanosti, pravne i ekonomske znanosti te naposljetku i filozofiju. U skladu s navedenim dotično poglavlje prezentira i definira ključne koncepte temeljem kojih se može pristupiti te obraditi pojam državnog terorizma. Na-

stavno na navedeno analizira se sigurnost te pojam države i nacionalne sigurnosti kroz djela autora klasične i novije političke misli. Tako se u ovom dijelu knjige analiziraju ideje M. Webera, zatim T. Hobbesa, ali i C. Schmitta, G. Agambena te A. Giddensa. Poglavlje zatvaraju prikazi međusobnog utjecaja nekih ključnih koncepata iz pravnih i politoloških (suverenost) te ekonomskih znanosti (teorija racionalnog izbora) na državni terorizam kao oblik državnog djelovanja.

U trećem poglavlju („Terorizam i državni terorizam – fenomenološka i konceptualna isprepletenost“) fokus je postavljen na vrlo temeljitu i prilično obuhvatnu analizu pojmova „terorizam“ i „državni terorizam“. Kao rezultat takvog analitičkog pristupa dobiva se mogućnosti uvida i u vrlo zanimljivi pojam poput „državno sponzoriranog terorizma“ kao svojevrsnog hibridnog konstrukta čiji sadržaj u potpunosti briše granicu između različitih tipova država koje figuriraju u ulozi sponzora. To je ujedno i prijelaz prema onom dijelu poglavlja koje se izravno bavi međunarodnopravnim osnovama evaluacije državnog djelovanja kao legitimnog i sukladnog primarno međunarodnom pravu, te istom nelegitimnog i suprotnog međunarodnom pravu. Pregled međunarodnog prava i nasilja koje provodi država daje se kroz prizmu Povelje UN-a te kroz nekoliko međunarodnopravnih dokumenata koji čine osnovu ratnog i humanitarnog prava. No, ključni dio ovog dijela rada odnosno svakako njegov najintragantniji dio čini mi se predstavlja ipak analiza pojma „pravednog rata“ koji se u recentnoj povijesti koristi kao svojevrsni politički izgovor za tzv. „rat protiv terora“.

Četvrto poglavlje („Državni terorizam u

stoljetnom pregledu“) vrlo jasno postavlja vremenske i pojmovne okvire analize koja se u tom poglavlju provodi. Ujedno, radi se o najopsežnijem dijelu knjige koji tako predstavlja samu srž djela. Početno se logički besprijekorno elaborira kriterij odabira prikazanih slučajeva – ukupno njih dvadeset i jedan – na način da se obuhvate države različitih režima, države u periodu od 1914. do 2014., zatim države u ratu i miru, zatim države koje međusobno nisu geografski povezane, države koje su kulturnološki, društveno i ekonomski dovoljno različite te naposljetku države koje na različite načine koriste nasilje koje je prethodno karakterizirano kao terorizam. No, to je tek uvod u dalju metodološku razradu kriterija selekcije i osnovne neovisne varijable – a to je tip režima. Najiskoristiviju tipologiju u tom pogledu oblikovao je u svojim radovima i istraživanjima J. J. Linz (samostalno ali i djelomično u suradnji s A. Stepanom) pa je autorica odlučila operacionalizirati u ovom dijelu svog istraživanja upravo spomenutu tipologiju. Naravno, autorica je svjesna svih zamki tipologije i klasifikacije država po ovom kriteriju te prethodno opširno elaborira sve prednosti (sažeto: mogućnost usporedbe različitih pojava) i nedostatke (sažeto: pojednostavljivanje koje ne može do kraja izbjeći prigovor arbitrarnosti) kao i ograničenja ovakvog metodološkog postupka. No, tipovi režima – prema kojem se razlikuju totalitarni, autoritarni i demokratski režimi – uvjerljivo se argumentiraju kao najprihvatljiviji i najiskoristiviji metodološki instrument podoban za provedbu ovog istraživanja. Sukladno navedenom u većem dijelu ovog poglavlja analizira se pojava državnog terorizma u totalitarnim, autoritarnim i demokratskim državama.

Posebno su zanimljivi slučajevi državnog terorizma u nesumnjivo demokratskim državama kao npr. u SAD-u ili u Ujedinjenom kraljevstvu Velike Britanije i Sjeverne Irske.

Naposljetku, peta i posljednja cjelina knjige („Zaključno: stanje i perspektive“) predstavlja sažimanje rezultata analize te pruža zanimljivu znanstvenu platformu za nastavak sličnih istraživanja iz gledišta različitih znanstvenih disciplina.

Zaključno je moguće ustvrditi da je knjiga „Državni terorizam“, autorice D. Lucić vrijedan doprinos istraživanju fenomena koji se nalazi na razmeđu različitih znanstvenih disciplina pa ga je stoga tim teže obuhvatiti i pregledno izložiti. S obzirom na habitus autora ovog prikaza jedina sugestija u pogledu izvršene analize odnosila bi se na potrebu dodatnog ispitivanja međunarodnopravnih aspekata onog djelovanja države koji se može podvesti pod pojam državnog terorizma. No, to je ujedno i više nego dobar poticaj za pravnike – osobito one koji se bave međunarodnim pravom – za nastavak istraživanja u naznačenom smjeru.

Napor koji je u pogledu obrade teme uložila autorica ove knjige je impresivan jednako kao i rezultat koji je pri tome postigla. Vjerujem da je ovakva ocjena najbolja preporuka svim zainteresiranim znanstvenicima ali i općoj publici da posveti dužnu pažnju prikazanom djelu.

Ivan Šprajc